

مجلس شورای اسلامی جمهوری اسلامی ایران

درآمدی بر سیاست جنایی جرایم مالیاتی ایران

دبیرخانه دائمی ملی روتبه‌های پیشگیری از وقوع جرم

ابوالفضل سدره نشین

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

مائده رحیمی

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی

۱۴۰۰

سرشناسه سدره نشین، ابوالفضل، ۱۳۶۰ -
 عنوان و نام پدیدآور درآمدی بر سیاست جنایی جرایم مالیاتی ایران / ابوالفضل سدره نشین،
 مائده رحیمی. دبیرخانه دهمی ملی رویه های پیشگیری از وقوع جرم
 مشخصات نشر اصفهان: کاشف علم، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری ۲۷۸ ص.
 شابک ۹۷۸-۶۲۲-۷۶۹۰-۸۳-۵
 وضعیت فهرست نویسی فیبا
 یادداشت کتابنامه: ص. ۲۷۳ - ۲۷۸.
 موضوع امور مالی -- ایران -- فساد
 Finance -- Corrupt practices -- Iran
 فساد -- قوانین و مقررات -- ایران
 Corruption -- Law and legislation -- Iran
 مالیات گریزی -- ایران
 Tax evasion -- Iran
 جرایم اقتصادی -- ایران
 Economic offences -- Iran*
 حقوق جزا -- ایران
 Criminal law -- Iran
 شناسه افزوده رحیمی، مائده، ۱۳۷۵ -
 شناسه افزوده دبیرخانه دهمی ملی رویه های پیشگیری از وقوع جرم
 رده بندی کتبی HC۲۸۰
 رده بندی دیویی ۳۶۴/۱۳۲۲.۹۵۵
 شماره کتابشناسی ملی ۸۶۶۷۶۵۳

درآمدی بر سیاست جنایی جرایم مالیاتی ایران

ابوالفضل سدره نشین - مائده رحیمی

نشر کاشف علم

۱۰۰۰ نسخه

اول ۱۴۰۰

۹۷۸-۶۲۲-۷۶۹۰-۸۳-۵

شمارگان:

نوبت چاپ:

شابک:

مرکز پخش: ۰۹۱۳۷۷۲۳۲۵۸

www.kashefelm.ir

فهرست مطالب

۹	دیباچه
۱۱	مقدمه
۱۵	گفتار اول: مبانی نظری
۱۷	بند اول - سیاست جنایی
۲۱	الف - محتوای سیاست جنایی
۲۱	۱ - پاسخ‌های کیفری
۲۲	۲ - پاسخ‌های غیرکیفری
۲۴	ب - گونه‌های سیاست جنایی از حیث فرایند پاسخ‌دهی
۲۴	۱ - سیاست جنایی تقنینی
۲۵	۲ - سیاست جنایی قضایی
۲۶	۳ - سیاست جنایی اجرایی
۲۷	۴ - سیاست جنایی مشارکتی
۳۰	بند دوم - مالیات
۳۰	الف - تعریف مالیات
۳۲	ب - انواع مالیات در ایران
۳۲	۱ - مالیات مستقیم
۳۳	۲ - مالیات غیر مستقیم
۳۵	بند سوم - جرایم و تخلفات مالیاتی
۳۵	الف - جرایم مالیاتی
۳۷	ب - تخلفات مالیاتی

گفتار دوم: سیاست جنایی ماهوی جرایم مالیاتی

- ۳۹
۴۱ بند اول - سیر مراحل تقنینی مالیاتی
۴۳ بند دوم - جرم انگاری در حوزه مالیاتی
۴۸ بند سوم - گونه‌شناسی پاسخ‌ها در قبال جرایم مالیاتی
۴۹ الف - پاسخ‌های کنشی
۴۹ ۱- مفهوم و گونه‌های پیشگیری از جرم
۵۲ ۲-۱ طبقه‌بندی پیشگیری از جرم
۶۳ ۲- بررسی پیشگیری از جرایم مالیاتی
۷۰ ۲-۲ پیشگیری وضعی از جرایم مالیاتی
۷۳ ب - پاسخ‌های واکنشی
۷۳ ۱ - مدل سزادهی
۷۴ ۲ - مدل درمانی
۷۴ ۳ - مدل ارمیم
۷۷ ۴ - مدل جبرانی
۷۹ ۵ - مدل اداری
۹۳ بند چهارم - نوآوری‌ها و کاستی‌ها در سیاست جنایی تقنینی ماهوی مالیاتی
۹۳ الف - تنوع در عناوین مجرمانه
۹۴ ب - توسعه قلمرو جرایم مانع و اتخاذ موضع سخت‌گیرانه نسبت به جرم فرار مالیاتی
۹۶ پ - رویکرد افتراقی به کیفرگذاری و تعیین مجازات اشخاص
۱۰۲ ت - پذیرش مسئولیت تضامنی اشخاص
۱۰۲ ث - توجه به دسترسی غیر مجاز به پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی یا ...
۱۰۴ ج - فقدان شمول مقررات شروع به جرم در خصوص جرایم مالیاتی
۱۰۴ چ - عدم ارائه تعریف جرم مالیاتی
۱۰۵ ح - ابهام درجه بندی و تناسب در نظام پاسخ‌دهی به نقض قوانین مالیاتی و ...
۱۰۸ خ - لزوم تسری محرومیت‌های مصرح در ماده ۵ قانون ارتقاء سلامت نظام اداری و ...
۱۰۹ د - مسأله اعطای انواع معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی
۱۱۰ ذ - تعدد مقررات مرتبط با اخذ مالیات و پیچیدگی نسبی آنها

۱۱۳	گفتار سوم: سیاست جنایی شکلی جرایم مالیاتی
۱۱۶	بند اول - کلیات
۱۱۸	بند دوم - مراحل اخذ مالیات
۱۱۸	الف - مرحله وضع مالیات
۱۱۸	ب - مرحله تشخیص و ابلاغ مالیات
۱۱۹	پ - مرحله وصول مالیات
۱۲۰	بند سوم - مراجع پاسخ‌دهی به جرایم و تخلفات مالیاتی
۱۲۰	الف - مراجع قضایی (دادسرا و دادگاه)
۱۲۱	ب - روش پاسخ‌دهی اداری
۱۲۱	پ - روش‌های پاسخ‌دهی شبه قضایی
۱۲۹	بند چهارم - ساختار مراجع پاسخ‌دهی
۱۲۹	الف - ساختار مرجع رسیدگی اداری (رئیس امور مالیاتی)
۱۳۰	ب - ساختار مراجع شبه قضایی
۱۳۰	۱- ساختار هیأت حل اختلاف مالیاتی بدوی
۱۳۰	۲- ساختار هیأت حل اختلاف مالیاتی تجدیدنظر
۱۳۱	۳- ساختار شورای عالی مالیاتی
۱۳۱	۴- ساختار هیأت موضوع ماده ۲۵۱ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم
۱۳۲	۵- ساختار رسیدگی در دیوان عدالت اداری
۱۳۳	بند پنجم - مرور زمان
۱۳۳	الف - مرور زمان در جرایم مالیاتی
۱۳۴	ب - مرور زمان در زمینه مالیات ستانی
۱۳۶	بند ششم - برخی از مسائل و مشکلات سیاست جنایی شکلی جرایم مالیاتی
۱۴۱	کلام آخر
۱۵۳	پیوست
۱۵۵	قانون مالیات‌های مستقیم
۲۵۰	قانون مالیات بر ارزش افزوده
۲۷۳	فهرست منابع

دیباچه

مالیات یکی از مهم‌ترین منابع تأمین بودجه کشورها محسوب می‌شود و بدون آن، اداره جوامع با دشواری‌ها و مشکلات جدی مواجه خواهد شد. میزان، شیوه‌ی مصرف و نحوه وصول مالیات همواره از دغدغه‌های شهروندان و مؤدیان از یک سو و دولتمردان از سوی دیگر بوده که ریشه در کارکردهای نظام مالیاتی دارد. دین مقدس اسلام به مقوله مالیات توجه داشته و ضوابط و مقرراتی در این زمینه بیان نموده که یا به صورت منصوص وجود دارد و یا در زمره موارد مستحبه است که باید بوسیله اجتهاد در منابع فقهی و اصول استنباط، کشف، تحصیل و به منصفه ظهور برسد.

با عنایت به منویات رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) و تأکیدات ریاست معزز قوه قضائیه مبنی بر اهتمام به امر پیشگیری و مبارزه با جرایم اقتصادی به عنوان یکی از اولویت‌های اساسی کشور، موضوع مداخلات پیشگیرانه و مقابله‌ای در زمینه جرایم مالیاتی و اتخاذ تدابیر شایسته‌ی قضایی، علمی و اداری در دستور کار دادگستری کل استان فارس قرار گرفته است.

تشکیل شعب تخصصی ویژه رسیدگی به جرایم مالیاتی؛ مدیریت پرونده‌های قضایی متشکله در سراسر استان؛ انتصاب قضات مجرب و علاقه مند جهت عضویت در کمیسیون‌های مالیاتی و اعمال نظارت بر حضور مؤثر و کیفیت اقدامات آنان؛ برگزاری دوره‌های آموزشی ضمن خدمت ویژه قضات و کارمندان اداری و انجام کارهای پژوهشی در زمینه شناسایی علل و عوامل بروز جرایم مالیاتی و ارائه راهکارهای پیشگیرانه، بخشی از اقدامات دادگستری کل استان فارس می‌باشد.

استفاده حداکثری از ظرفیت‌های شورای پیشگیری از وقوع جرم استان فارس و دستگاه‌های عضو آن و بکارگیری تجارب کشورهای توسعه یافته می‌تواند در تحقق سیاست جنایی مطلوب مالیاتی در ابعاد مختلف تقنینی، قضایی، اجرایی و مشارکتی مؤثر واقع شود.